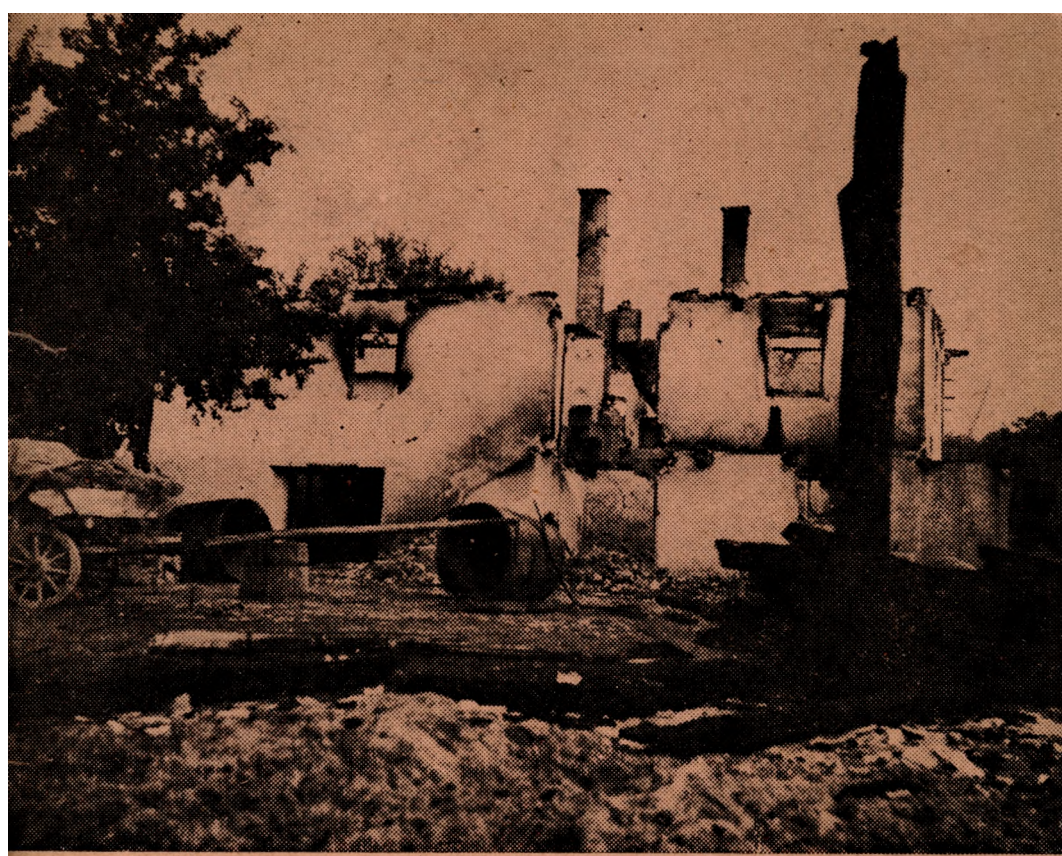

Metlika v plamenih

IZDAJA ZDRUŽENJE BORCEV NOV METLIKA

*Ob dvajseti obletnici sovražnikovega vдора
na osvobodeno ozemlje - Bele krajine
1944 - 1964*

Natisnila Železniška tiskarna v Ljubljani

Uvod

Ob dvajseti obletnici junaških borb in manifestacij slovensko-hrvaških in srbsko-kordunaških edinic, izdaja Združenje borcev NOV občine Metlika ta majhen prispevek k zgodovini NOB. Namen ima prikazati to kar je bilo za vojna leta najznačilnejše v tem predelu slovenske zemlje. V Beli krajini je zaradi njenega naravnega strateškega položaja najbolj prišla do izraza trdna povezava s hrvaškim in srbskim ljudstvom, ki je imelo svoj naj večji cilj premagati okupatorja. Ta vez je postala čvrsta že v prvih letih boja, že v letu 1942, ko je zabeležila svoje prve uspehe v borbi proti okupatorju, likvidiranju sovražnikovih postojank na Hrastu, Radotovičih, Suhorju, Krašiču, Pleterju, Bosiljevem itd.

Ena naj večjih borb v juliju 1944 je to vez še bolj učvrstila. Bližajoča se nevarnost je borce tako združila, da so bili pripravljeni boriti se za življenje in smrt. Vedeli so, kaj pomeni za NOB Bela krajina, bila je kovačnica kadrov in ljudske oblasti. Tudi za ceno lastnega življenja niso smeli dopustiti, da bi sovražnikove horde prodrle v njeno osrčje in uničile to, kar je bilo plod štiriletne krvave borbe.

Posvečeno je spominu padlim borcem, ki so svojo dragoceno kri prelili za to, da danes mi v miru uživamo sadove pretekle borbe, za vzgled mladini, da bo znala ceniti krvave napore svojih očetov.

SPLOŠNI GOSPODARSKI IN POLITIČNI DOGODKI V BELI KRAJINI V PRETEKLOSTI

Bela krajina leži med Kolpo in Gorjanci. Je izrazito kmečka pokrajina z gospodarsko zelo pasivnim in razdrobljenim gospodarstvom. Znana je po zelo blagem podnebju, ljudje pa so znani po globoki srčni kulturi, gostoljubnosti in borbenosti, kar je prišlo do izraza zlasti v času NOB.

Bela krajina meri 59.737 ha. Od tega je 11.401 ha orne zemlje, 1610 ha vinogradov, 12.737 ha travnikov, 15.440 ha pašnikov, 14.135 hektarov gozdov in nekaj sadovnjakov, ki so predvsem okrog hiš, strnjenih nasadov nima. Ostale površine izpopolnjujejo stelniki, močvirje ali kaki drugi nerodovitni predeli, ki ne dajejo prebivalstvu skoraj nobenih dohodkov. Na teh površinah je pred vojno živelo in se preživljalo 24.000 prebivalcev in to skoraj izključno na zaostali in primitivno obdelani zemlji. Redili so 14.000 glav goveje živine, okrog 6000 prašičev, 620 konj in nekaj drobnice. Poljski pridelki so zadostovali v najboljšem primeru za tričetrto leta. Poleg tega je bilo v 383 obrtnih obratih zaposleno v letih pred vojno 517 ljudi in okrog 80 delavcev v edinem takrat večjem obratu rudniku Kanižarica. Le okrog 2 odstotka prebivalstva je bilo zaposlenih v raznih drugih poklicih. Tak je bil v Beli krajini sestav prebivalstva in njena gospodarska zmogljivost v letu 1941. Zato je jasno, da je bilo življenje belokranjskega človeka pred vojno zelo hudo in je razumljivo, da so se odseljevali v Ameriko in drugam. Večina kmečkih gospodarstev je z zaslužkom svojcev, ki so svoje najboljše moči dajali tujini, reševala svoja zadolžena posestva pred grabežljivimi bankami in raznimi oderuhi, ki jih v Beli krajini ni manjkalo.

Taki težki gospodarski pogoji in socialni problemi dežele so nedvomno bili osnova za revolucionarno razpoloženje prebivalstva, ki je po razpadu stare Jugoslavije leta 1941, ob nastanku OF, takoj začutilo, da je njegovo mesto v vrstah OF in NOB, da si po zmagi nad okupatorjem in osovraženo domačo reakcijo ustvari pogoje za boljši razvoj Bele krajine.

Ni slučaj, da je od 24.000 prebivalcev bilo v raznih vojaških enotah 4.650 partizanov. Poleg tega je bilo na tisoče v narodni zaščiti, v odborih OF itd. Od teh je padlo v borbi 1245 borcev, mnogi

pa so še pozneje umrli od ran, bolezni ali izčrpanosti iz časa NOB. Ostalo je 1046 invalidov NOV, 271 vojnih vdov in 600 otrok padlih borcev.

Veliko žrtev je Bela krajina doprinesla v času NOB tudi v gospodarskem pogledu. Okupator je v svojem onemoglem besu požgal 2555 stanovanjskih in gospodarskih poslopij, ker je hotel na ta način zlomiti uporni duh belokranjskega ljudstva. Porušene in oropane so bile belokranjske šole in prosvetni domovi, popolnoma porušena je bila proga, mostovi in ceste. Uničeni so bili vinogradi, sadovnjaki in izropani gozdovi, zlasti ob komunikacijah. Število živine je padlo po nekod tudi pod 40 odstotkov predvojnega števila, uničeno je bilo poljsko orodje in vozovi, vinogradi, posoda in oprema. Popolnoma so bile uničene obrtne delavnice in njihova takratna skromna oprema. Uničene so bile vse rudniške naprave itd. Kljub vsemu temu pa ljudje, kot živa fizična sila, ki vedo kaj hočejo, niso obupali, vsestransko so skrbeli za NOV in graditev ljudske oblasti. Skrbeli so, da je bil kljub pomanjkanju delovne sile, živine in orodja, obdelan vsak košček zemlje, da so tako zagotovili hrano številnim brigadam, ranjencem in civilnemu prebivalstvu.

Spričo skromnih pridelkov, ki so jih dajale majhne površine skope zemlje pa je vsaka brigada, vsak partizan, aktivist ali preganjenec našel odprte roke in dom pri ljudstvu Bele krajine.

Za vso oskrbo vojske so v začetku skrbeli odbori OF, v katerih je bilo vključeno večje število prebivalstva. Pozneje so ob pomoči odborov OF skrbeli za oskrbo narodno osvobodilni odbori, na demokratičnih volitvah izvoljenega predstavništva. Ti odbori so imeli svoje organe, ki so vodili skrb za prehrano NOV, ranjencev in civilnega prebivalstva, raznih vojaških delavnic, šol in drugih ustanov, ki so zrasle iz revolucije in v Beli krajini postavljale temelje za svoje nadaljnje delo.

Tako je bila vsakemu znana okrožna gospodarska komisija, ki je redno mesečno preskrbela na ozemlju Bele krajine in razdelila za potrebe svoje vojske povprečno 350.000 kg raznih živil, 250 do 350 glav živine in drugega raznovrstnega materiala.

Svojo vero v pravično stvar in privrženost NOB je ljudstvo Bele krajine izpričalo v teh hudih letih tudi s tem, da je v času NOB vpisalo 20 milijonov lir posojila Narodne osvoboditve, ki je bilo razpisano z odlokom Izvršnega odbora OF 8. oktobra 1943.

Poleg tega je ta komisija skrbela za nabavo raznega drugega blaga iz takrat še okupiranega ozemlja. Posebno pa je bilo pereče vprašanje nabave soli. Veliko naših borcev in aktivistov je dalo življenje tudi za to, da je civilno prebivalstvo, ranjenci in brigade, osolilo svojo borno hrano. Zlasti velike težave so bile s prehrano

prebivalstva iz Gorskega Kotora, Drežnice in Korduna, ki je bilo v glavnem navezano na preskrbo z živili iz Bele krajine, s katerim pa je ljudstvo Bele krajine rado delilo vsa svoja razpoložljiva sredstva.

Ta skrb ljudstva in njegova požrtvovalnost nam je tudi dokaz, da se je v teh hudih letih revolucije, morda nikjer tako kot v Beli krajini, kovalo bratstvo in enotnost Jugoslavije na vojaškem, obemen pa tudi na gospodarskem področju, kjer je dalo ljudstvo Bele krajine velik prispevek.

ČASTNA VLOGA BELE KRAJINE V NARODNI ZGODOVINI

Osvobodilno gibanje v Beli krajini se je začelo že takoj v začetku 1941. leta. Bela krajina je imela že za stare Jugoslavije nekaj odločnih revolucionarjev, ki so v času najhujše diktature znali dvigniti ljudsko zavest do pravih uprav. Znana je Viniška republika, ki je

Belokranjske in hrvaške mladinke in žene pričakujejo mimohod partizanskih edinic (Metlika 1944)

obstojala sicer samo tri dni, vendar je nazoren prikaz tedanjega razpoloženja ljudi. Zato je bilo ljudstvo pripravljeno vključiti se v osvobodilno gibanje. Ko sta Komunistična partija in Osvobodilna fronta pozvali vse Slovence v borbo proti okupatorju, se je dvignila tudi Bela krajina. Poleg razvoja političnih organizacij se je začelo zbirati tudi jedro belokranjskih partizanov, ki je odšlo na prvo veliko akcijo na Dolenjskem proti Bučki. Zaradi izdaje pa je bila ta prva belokranjska partizanska četa skoraj popolnoma uničena.

Spomladi 1942 se je partizanstvo tudi v Beli krajini močno razmahnilo. Vrstile so se partizanske akcije, politično delo pa je zajelo sleherno belokranjsko vasico. Ljudje so se vključevali v osvobodilno gibanje z iskreno predanostjo. Svoje skromne pridelke so delili s partizani in jim vsestransko pomagali. Izdajstvo v Beli krajini nikdar ni dobilo trdnih tal, čeprav se je reakcionarna duhovščina tudi tukaj trudila ustanoviti belo gardo.

Bela krajina leži ob hrvaški meji. Zaradi tega je postalo njeno ozemlje prvo prizorišče bratskega sodelovanja med hrvaškimi in slovenskimi partizani. Zumberški in Kordunski partizanski oddelki so pogosto prihajali v Belo krajino in tukaj skupno s slovenskimi partizani krepko udarjali po sovražniku. Vsekakor najpomembnejše obdobje v razvoju partizanstva v Beli krajini pa se je začelo ob italijanski kapitulaciji. Od septembra 1943 je bila Bela krajina, razen nekaj dni sovražnikovih vpadov, osvobojena do konca vojne. Nemški in belogardistični poizkus, da bi v začetku novembra 1943 zadržali Belo krajino v svojih rokah, se je zaradi odločne partizanske obrambe klavrno končal. Medtem ko se je sovražniku posrečilo, da se je usidral v Novem mestu in Kočevju, Bele krajine ni mogel obdržati.

V Beli krajini se je takrat začelo novo življenje. Postala je središče uporne in borbene Slovenije. Na osvobojenem ozemlju se je začela razvijati ljudska oblast. Politični in vojaški organi osvobodilnega gibanja so se začeli na ozemlju Bele krajine razvijati do najvišje mere. Tu se je naselil Glavni štab narodnoosvobodilne vojske Slovenije z vso svojo razprostranjeno dejavnostjo. Ustanavljale so se oficirske šole, organizirale številne intendance ter neštete zaledne vojaške delavnice. Bela krajina je postala središče vseh partizanskih zvez, ki so povezovale vso Slovenijo ter segale na jug do Titovega vrhovnega štaba. V Beli krajini so se naselile vojne misije zaveznikov. Bila so postavljena prva letališča, ki so služila preskrbi naše vojske in odvozu ranjencev v južno Italijo. Okrog Bele krajine so se razvile številne bolnišnice, ki so, poleg tistih v Kočevskem Rogu, napravile neprecenljivo uslugo našim ranjencem.

Bela krajina je postala tudi središče dela političnega vodstva osvobodilnega gibanja, to je Centralnega komiteja in Izvršnega od-

Predstavniki štaba IV. hrvaške operativne zone v razgovoru z namestnikom komandanta GS NOV in PO Slovenije, generalom Jakom Avšičem

odbora. Ta dva sta še nekaj časa po osvoboditvi Bele krajine obdržala svoje baze v Kočevskem Rogu, toda njihovo delo se je vedno bolj prenašalo semkaj, dokler se nista konec 1944 preselila na pobočja Dobličke gore in Mavrlena.

Februarja 1944 je bilo v Črnomlju zasedanje narodnoosvobodilnega sveta, ki je bil izvoljen 1943 na Kočevskem zboru. Ta prvi slovenski parlament je zasedal v prostorih prosvetnega doma v Črnomlju ob navzočnosti Edvarda Kardelja, Moše Pijade, Ivana Ribarja ter predstavnikov zavezniških vojnih misij.

Na podlagi odloka SNOS o razpisu volitev v krajevne in okrajne narodnoosvobodilne odbore so se začele volitve, ki so bile od 25. marca do 30. aprila 1944. Bela krajina je bila politično in upravno razdeljena na štiri okraje na: Semič, Metlika, Črnomelj, Vinico in Stari trg. Prva okrajna narodnoosvobodilna skupščina je bila v Metliki 18. maja 1944. Za tem je bila okrajna skupščina za okraj Vinica in Stari trg. Tej skupščini je prisostvoval član predsedstva SNOS, sekretar Boris Kidrič.

Naslednji ukrep pri izgradnji ljudske oblasti so bile volitve in sklicanje okrožne narodnoosvobodilne skupščine dne 18. junija 1944 v Črnomlju. To skupščino je sklical SNOS z odlokom, ki ga je izdal 10. junija 1944. Zasedanje se je začelo ob 8. uri zvečer v prosvetnem domu. To je bila prva okrožna narodnoosvobodilna skupščina v Sloveniji in sploh v Jugoslaviji. Prav zaradi tega je imela veliko pionirsko vlogo in po tem vzgledu in na podlagi izkušenj, se je razvijala ljudska oblast tudi v drugih krajih. V Beli krajini so bili izvoljeni vsi organi ljudske oblasti od najnižjih do najvišjih. Volitve so bile neposredne in tajne. Ti demokratični principi so bili odraz moči narodnoosvobodilnega pokreta. V Hrastu pri Suhorju, ki je ves pogorel, so prvi izvedli volitve s popolno udeležbo. Na volitve so hodili skupaj in posamič, s harmoniko, transparenti in sliko maršala Tita. Navdušeno so manifestirali enotnost in privrženost ljudstva osvobodilnemu pokretu.

V središču slovenskega osvobojenega ozemlja, Beli krajini, so se začele razvijati najrazličnejše ustanove, ki jih je zahtevalo novo urejenejše življenje in zlasti priprave na dokončno osvoboditev Slovenije. Izvršni odbor OF oziroma predsedstvo SNOS, je osnovalo Upravno komisijo s številnimi odseki za različne panoge javne uprave. Iz prvobitne partizanske je začela nastajati redna civilna javna uprava. Začela se je razvijati obrtna in industrijska dejavnost, katere razvoj je pokazala takratna gospodarska razstava v Črnomlju in kmetijska v Metliki. Šolstvo je začelo z rednim delom. V Črnomlju je bila osnovana prva popolna gimnazija, učiteljišče in cela vrsta šol. Naše sodstvo in javno tožilstvo je dobilo v Beli krajini svoje končne oblike. Denarni zavod Slovenije, ki je bil ustanovljen v Beli krajini, je edinstven primer te vrste. Partizanske tehnike so izdelale naše partizanske bankovce, ki so bili redno plačilno sredstvo na vsem osvobojenem ozemlju. Bela krajina je postala središče kulturno-političnega dela nove Slovenije. V Črnomlju je delovalo Slovensko narodno gledališče, Znanstveni institut, radijska postaja, Tanjug itd. V Beli krajini so bile osnovane številne politične šole, opravljenih je bilo nešteto tečajev. Umetniki so priredili v Semiču prvo partizansko umetniško razstavo. Od 4. do 5. januarja 1944 je bil v Semiču prvi kongres kulturnih delavcev. Od 5. do 6. maja 1944 je bila v Metliki novinarska konferenca. Te konference se je udeležilo nad 100 časnikarjev, grafikov, tehnikov in raznih propagandistov. Ob tej priliki je bila tudi razstava tiska, grafičnih del in linorezov. Dne 15. julija 1944 je bil v Gradacu ustanovljen slovenski RK. Dne 25. januarja 1944 je začela v Kanižarici pri Črnomlju delovati prva partizanska civilna bolnišnica. Na Suhorju je bil oktobra 1943 prvi zbor Slovenskih pravnikov na osvobojenem ozem-

lju. Od tam je šla januarja 1944 14. proletarska divizija na svoj zgodovinski pohod na Štajersko.

Bela krajina je bila tudi prizorišče velikih in slavnih partizanskih zmag. Novembra 1942. leta so združeni hrvaški in slovenski partizani uničili močno italijansko-belogardistično postojanko na Suhorju ter ogrožali samo Metliko. Leta 1944 so znova združene hrvaške in slovenske brigade po večdnevni borbi ubranile Belo krajino pred ustaško-nemško-kozaškim navalom. Partizanska vojska je bila odločena za vsako ceno ubraniti osvobojeno ozemlje Bele krajine. V te kraje so prihajale naše brigade z dolgih pohodov, tu so se odpočile in reorganizirale, se izpopolnjevale z novimi borci ter se zbirale za izvršitev novih nalog. Iz Bele krajine so odšle brigade ter blizu Karlovca potolkle močne italijanske oddelke. Prav tako je bila od tu izvršena slovensko-hrvaška protiofenziva konec 1943. leta, ko so bila znova osvobojena velika področja Gorskega Kotarja. V Beli krajini so delali Boris Kidrič, Edvard Kardelj, Franc Leskovšek in drugi voditelji. Sredi Bele krajine, na sedežu Glavnega štaba NOV in POS, se je tragično smrtno ponesrečil legendarni partizanski komandant Stane in vsa Bela krajina ga je spremljala na zadnji poti.

Metliška mladina pričakuje mimohod partizanskih enot

Ozemlje Bele krajine je bilo prizorišče nastajanja slovenske svobode. Potek osvobodilne vojne, strateški in politični razlogi so dodelili Beli krajini to častno vlogo v naši narodni zgodovini.

Nikdar ne bo mogoče pozabiti iskrene predanosti belokranjskih ljudi, njihove gostoljubnosti ter požrtvovalnosti, s katero so sodelovali v osvobodilnem boju. Revna Bela krajina je bila zmožna skozi leta prehranjevati tisoče partizanov. Pomagala je gladojočemu ljudstvu Gorskega Kotora, od koder so prihajale dan za dnem stotine žena in otrok po pomoč. Prevezla je v oskrbo stotine partizanskih sirot iz sosednjih hrvaških krajev. Vsak četrti prebivalec Bele krajine je bil v partizanski vojski. Polja so obdelovale ženske in otroci ter se pri tem najskromneje preživljali, da so lahko toliko dajali skupnosti. To je bila tista Bela krajina, ki je postala slehernemu slovenskemu partizanu, ki je kdaj zašel tja, drugi dom. Zelo malo je starejših partizanskih borcev in aktivistov, katerih pota niso vsaj enkrat popeljala v Belo krajino. Prav gotovo ni nobenega med njimi, ki ne bi imel Bele krajine v najlepšem spominu.

BRATJE PODAJMO SI ROKE

Na severovzhodni strani Bele krajine in nekdanjega metliškega okraja, leže na položnih gričkih prijetne vasi, lepo razvrščene med vinogradi, polji in gozdički. Marljivi ljudje prebivajo v teh vasicah, kar se pozna po skrbno obdelanih poljih. Marljivost naših ljudi, predvsem otrok, žena in mladine, se je med NOB še povečala, nikjer ni bilo videti niti koščka neobdelane zemlje, čeprav so bili možje in fantje v NOB. Ljudje so se zavedali, da če hočemo zmagati, je treba v prvi vrsti skrbeti za to, da vojska ne bo lačna. Zato je bilo obdelano vse, kar se je le obdelati dalo. Plačilo za to so bila prelepa polja zlatorumenega pšeničnega klasja.

Tiste dni, ko so se ljudje ravno pripravljali na žetev, je njihovo mirno življenje na osvobojenem ozemlju prekinilo močno streljanje na Vivodini in od Gorjancev. Ker so bili ljudje tega vajeni, ni nihče polagal posebne pozornosti na to streljanje. Saj so Nemci in ustaši vsak dan šarili po Vivodini, ali delali izpade iz Novega mesta, bliže pa se niso upali nikoli, ker jih je naša vojska vedno spretno odbila. Nemškim podivjanim tolpom pa ni šlo to v račun. Mesec dni so trajale borbe po Vivodini in po osvobojenem Žumberku.

Nemškim tolpom in njihovem vodstvu je bila naša osvobodjena Bela krajina trn v peti. Saj so dobro vedeli, da se je v deželici med Kolpo in Gorjanci začela razvijati novo oživiljena obrt in industrija, predvsem za vojne potrebe, čeprav primitivna, da je rasla v deželi

Grupa metliških mladink pridno skrbi za izmučene borce na položajih (Metlika 1944)

nova slovenska kultura, da je ta dežela vzdrževala in hranila vojsko že četrto leto, da se je uveljavljala in utrjevala naša ljudska oblast vedno krepkeje, da so živeli slovenski ljudje mirno in zadovoljno, saj je bilo že skoraj leto dni, odkar je naša vojska pregnala nasilneže od tod. Zato so hoteli tik pred svojim poginom obkoliti Belo krajino od vzhoda do zahoda, jo zasesti, izropati, požgati mesta in vasi, požgati vso letino. Dobro so računali, saj so prišli tik pred žetvijo. Hoteli so se napiti belokranjske kapljice, hoteli so napasti svojo pohoto na naših ženah in dekletih. Ropanje, pijančevanje, ženske in posiljevanje — to je bilo plačilo, ki ga je dajalo švabsko vodstvo svoji »vojski« za njeno pasjo zvestobo. Če ne bi bilo takega plačila, bi odpovedala ta, iz odpadnikov in kvislingov raznih narodnosti zbrana vojska. A to se je že močno približevalo, kajti Evropa je bila že izropana, osvobodilna borba jugoslovanskih narodov je bila na višku, a tudi v drugih državah Evrope so močno rasla odporiška gibanja, krvoločni Hitler ni imel več kje napasti svoje podivjane črede.

-5-

Zato so Nemci zbrali 8000 ljudi, svojih mož pa tudi ustaških banditov in najrazličnejših izvržkov, ki so jih nabrali po vsej Evropi na svojih zločinskih pohodih. Vsa ta pisana, razuzdana drhal, se je vrgla proti Beli krajini.

Zaradi premoči sovražnikovih divjih tolup, so bile naše edinice prisiljene, da se umaknejo za nekaj kilometrov. Tako se je sovražniku posrečilo, da je prodrl do vasi Drašiči, ter do nekaterih okoliških vasi. Šest dni so trajale ogorčene borbe na tem sektorju, ker je hotel sovražnik za vsako ceno prodreti v Belo krajino. V teh borbah, ki so jih vodile hrvaške brigade ravno tako požrtvovalno kakor slovenske, so hrvaški borci pokazali, da jim je slovenska zemlja enako draga kakor hrvaška, posebno, kadar jo je treba braniti pred sovražniki. To je pokazala tudi hrvaška mladina, ki je pošiljala borcem na položaje cigarete in druge priboljške. Hrvatska vojska je kljub temu, da je bila ob slabi hrani, vodila borbe nepretrgoma mesec dni onstran Kolpe in takoj prispela na pomoč še našim borcem in to celo po daljšem potovanju.

Spominjamo se nedelje poprej, ko smo v Metliki gledali slovenske, hrvaške in srbske borce preizkušene v nešteti borbah, njihov strumen korak in žareče oči, s težkimi mitraljezi na ramenih.

Takrat smo vedeli: teh ne bodo tako hitro premagali. Nismo se motili! Solze ponosa smo imeli takrat v očeh. Premalo je bilo cvetja za vas, naši dragi borci! S cvetjem vsega sveta bi vas morali obsuti, da bi vam izkazali hvaležnost. Marsikdo, ki je preteklo nedeljo Se tako živo korakal v vaših vrstah po ulicah Metlike, je teden dni pozneje za isto Metliko pretil svojo kri... Hvala vam, junaki, slava vam!

Ob priliki teh borb se je posebno izkazala naša mladina in žene. Mladina je cele dneve zbirala hrano, sanitetni material in razna okrepčila za naše borce in ranjence. Naše žene so podnevi in ponoči kuhale in pekle za našo vojsko ter nosile in vozile hrano na položaje. Voz za vozom, naložen s hrano, je romal k borcem. Cankarjev, Gubčev, borcem XV. belokranjske brigade, bratom Hrvatoma so govorile okorne črke ...

Da bi bila žetev pravočasno spravljena na varno, so po vaseh organizirali delovne brigade, sestavljene največ iz mladink in žena. Želi so podnevi in ponoči, dokler ni bilo vse pospravljeno. Le toliko so prekinile delo na njivi, da so pripravile borcem hrano. Pri tem so med seboj tekmovale, katera bo napravila hitreje in boljše. Izpostavljene nevarnosti, da jih vsak čas zadene smrtonosna krogla, so pospravljale žetev na varno.

Sovražnikove podivjane horde so vdrle v Metliko, pa ne za dolg^oi za uro in pol. Naša vojska jih je pregnala. Pognala je so-

vražnika iz Bele krajine že pri vhodu. Njena moč je velika, ni je bilo sile na svetu, da bi jo strla, to smo vedeli vsi. Naši vojaki so bili sinovi ljudstva. Oni so sinovi naših dobrih kmečkih mamic, ki s svojim znojem gnojijo svojo ljubo slovensko zemljo. Oni so bili rudarji, ki so zapustili rove, kovinarji, žebelarji, livarji, ki so zapustili okupatorjeve tovarne, bili so čevljarji, krojači, mizarji, kovači, učitelji, zdravniki, pesniki in umetniki.

Bela krajina je bila rešena.

Brezmejna je bila hvaležnost do vas, junaški slovenski in hrvaški borci z ljubeznijo smo se spominjali v času velike zmage tudi srbskih, makedonskih in črnogorskih borcev, ki so vodili tedaj težke bitke ob južni Moravi, ob Limu in Tari, Kuprešu in Glamoču. Med grmenjem naših minometov smo slišali odmev grmenja naših topov. Srečni bi bili takrat, če bi vas bili lahko obsuli s cvetjem, kakor smo obsuli slovenske, srbske in hrvaške borce po veliki zmagi pri Metliki.

METLIKA NA BRANIKU SVOBODE!

V dneh od 10. do 17. julija 1944 je postala Metlika prizorišče hudih bojov. Sovražnik je napadal Belo krajino iz žumberške strani. Za pohod na Belo krajino je organiziral 8000 vojakov raznih zmesi. Napad je izvedla 1. kozaška divizija, ki ji je poveljeval generalleutenant Paunwitz, v sestavi te divizije je bil 1. Donski konjeniški in 4. Kubanski polk, 1 regiment nemških »Jäger-Ersatz« bataljonov, 1 bataljon gestapovcev, 2 divizionov artilerije in 10., 13. in 30. ustaška bojna. Skupna sila teh vandalov je znašala okrog 8000 mož.

S takimi okrepljenimi silami, zbranimi iz vseh vetrov, so začeli Nemci 10. julija 1944 napadati osvobojeno ozemlje Žumberka in vzhodne Bele krajine. Po hudem odporu naše XV. in XVIII. divizije, belokranjskega odreda, oficirske šole, dela artilerijske brigade VII. korpusa ter enot IV. korpusa NOV in POJ, v katerem so bile hrvaške in srbske kordunaške edinice, je bil sovražnik v naslednjih dneh z izgubami nad 1000 mož vržen nazaj.

Istočasno z napadi iz Žumberka in Vivodine, od koder je sovražnik vpadal v vzhodni del Bele krajine — metliško okolico, je sovražnik istočasno izpadal tudi iz Novega mesta, v smeri proti Gorjancem.

Naše edinice so takoj napadale sovražnikove kolone na vseh sektorjih njihovega izpadanja. Zlasti pa so se vodile ogorčene borbe za vasi Drašiči, Kordiče in Sv. Nikolo ter na cestah Vivodina—Drašiči in Novo mesto—Težka voda—Gorjanci. Na odseku Novo me-

sto—Gorjanci so naše edinice ustavile sovražnikovo prodiranje ter razbile njegovo motorizacijo, pri čemer so bili uničeni 4 nemški tanki in 1 oklopni avtomobil. Na odseku Zumberka in vzhodnega predela Bele krajine pa je sovražnik napredoval in je po 6-dnevnih borbah prodril do Metlike, ki so jo morale naše edinice izprazniti zaradi hudega pritiska v nedeljo 16. julija 1944. Po uro in pol dolgem ropanju in požiganju v Metliki so se Nemci iz mesta umaknili ter bežali ob Kolpi proti Ozlju, Jaški in Karlovcu na svoje izhodiščne položaje.

Poskus vdora na osvobojeno ozemlje Bele krajine in Žumberka je bil tako razbit. Sovražnik je moral za svoj roparski izpad plačati visoko ceno, saj je obležalo mrtvih in ranjenih 1000 Nemcev, ustašev in ruskih janičarjev.

Borci slovenskih, hrvaških in srbsko-kordunaških edinic so v nekajdnevnih težkih borbah zadržali sovražnika, mu preprečili njegove nakane in s tem dokazali, da je naša narodna vojska sila, ki je zmožna in sposobna preprečiti tudi večjim sovražnikovim silam možnost, da bi vdirale na osvobojeno ozemlje.

Razbitje te zadnje sovražnikove ofenzive je dokazalo, da je naša vojska postala prava bratska armada vseh narodov Jugoslavije. Hrvaške in srbske kordunaške edinice so odločno pomagale in sodelovale pri obrambi Bele krajine. S tem so doprinesle najlepšo zahvalo za Bosiljevo (ustaška postojanka na Hrvaškem, ki je bila nedavno likvidirana), ki je bilo osvobojeno s sodelovanjem naše slovenske Cankarjeve in XII. brigade.

Borbe za Žumberak in Belo krajino so pa obenem pokazale, da sta narod in vojska eno. Naša vojska je branila narod pred fašističnimi roparji in ga je tudi ubranila.

PROSLAVA ENOT NOV IN POJ V METLIKI!

Že v zgodnjih jutranjih urah 9. julija 1944 se je začela v Metliki zbirati velika množica ljudi, med katerimi so bili tudi Hrvatje. Na Dragah, sedaj cesta Bratstva in Enotnosti pred bivšo Ogulinovo hišo, je bila postavljena slavnostna tribuna. Tik pred začetkom velike vojaške parade bratskih edinic NOV in POJ, so se zbrali na tribuni vodilni ljudje, vojaški in politični funkcionarji. Prisotni so bili: Boris Kidrič, Vito Kraigher, Josip Vidmar, Vekoslav Holjevac, Jaka Avšič, Franc Rozman-Stane, Dušan Kveder, Zoran Polič, Pero Popivoda, od lokalnih zastopnikov oblasti pa Jože Matjašič, Janez Žunič, Slavko Šasek ter zastopnik angleške, ameriške in ruske vojaške misije.

Trg pred tribuno je bil poln ljudstva, desno in levo pred njo pa je stala mladina v špalirju s šopki cvetja v rokah.

Točno ob 14. uri 15 minut je prijezdil na konju komandant XV. divizije Kočevar Franc-Ciril. Mladina je priljubljenega komandanta obsula s cvetjem. Stoje je komandant divizije raportiral komandantu NOV in POS Francu Rozmanu-Stanetu, da so edinice pripravljene na parado. Nato je bil dan znak za začetek parade.

Prvi je prikorakal pred tribuno ešalon XV. divizije, nato gojenci oficirske šole Metlika, za njimi podoficirska šola iz Semiča in Črnomlja, gojenci obveščevalne in artilerijske šole in OZNE, hrvaške in srbske brigade, ter belokranjski in žumberački odred.

Ešaloni vojske so prihajali razporejeni od črnomaljske strani oziroma Primostka. Mladina v Metliki je slovenske in srbsko-hrvaške borce obsula s cvetjem.

Že pred začetkom parade, ob 12. uri, je sovražnikovo izvidniško letalo prvič preletelo Metliko. Drugič je sovražnikovo letalo preletelo Metliko tik pred začetkom parade ob 14. uri. Po vojaški paradi v Metliki se je proslava z mitingom nadaljevala v Dragovanovem gozdu na Svržakih. Tu je bilo tudi veselo srečanje slovenskih, srbskih in hrvaških borcev. Na velikem zborovanju v gozdu sta govorila generallajtnant Jaka Avšič in komisar IV. korpusa NOV in POJ Vekoslav Holjevac. Po veselem snidenju v gozdu so nekako ob pol šestih popoldne začeli ljudje odhajati proti domu. Civilno prebivalstvo iz Hrvaške in domačini...

V ponedeljek so dobile vse vojaške edinice nalog, da se vrnejo na svoje izhodiščne točke. Žumberački odred v Kašto in Radatoviče, ravno tako so ostale vojaške edinice krenile v Zumberak. Pripadniki vojaških šol so se vrnili nazaj na svoja mesta, XV. divizija pa je šla nazaj proti Črnomlju in Vinici.

ZAČETEK OFENZIVE

V ponedeljek, 10. julija 1944, ob 18. uri, so iz smeri Ozalj nad Rosalnicami ustaši izstrelili tri topovske granate. Nekaj minut za tem je bilo slišati streljanje iz smeri Drašiči proti Novi gori. Za progo nad železniškim mostom Metlika—Rosalnice so bili na opazovanju trije partizanski obveščevalci, ki so sproti sporočali potek dogodkov.

Eden glavnih transportov sovražnikovih edinic je krenil iz Jastrebarskega, od koder so potegnili pozneje tudi svojo artilerijo nad Vivodino. Transport močnih sovražnikovih edinic je krenil od Zagreba—Pod Okič—Plešivice—Sv.* Ana—Krašiči. Ravno tako so

prihajale kolone sovražnikove vojske iz Karlovca proti Kamanju ob levi strani Kolpe. Prve so prihajale v manjših skupinah opazovalne edinice z nalogo, da pregledajo teren. V ponedeljek 10. julija 1944, nekako ob 13. uri, je prišla v Metliko iz Drašič neka ženska z vozom, ki pa je dala dezorientacijske podatke, češ, da so v Drašičih partizani. Tega ji nihče ni verjel, čeravno so obveščevalci to sporočili štabu belokranjskega odreda. Štab odreda je bil tedaj na Hribu pri Jakliču (sedaj Vinogradniška cesta). Komandant odreda Rudi Malešič-Caruga je takoj krenil s svojimi dvema spremljevalcema, kurirjema Feliksom in obveščevalcem Jankom Petkovičem na konjih proti Drašičem. Na cesti med Božakovim in Drašiči pa so vsi trije padli v zasedo. Nemci so težko ranili komandanta odreda, zajeli pa so tudi oba njegova spremljevalca.

Takoj je bil obveščen Štab oficirske šole v Metliki, ki je s svojimi gojenci takoj prvi dan zasedel položaje vzdolž Vinomera proti drašičkim stelnikom, od tam dalje pa do Božakova, Zelebeja in vzdolž Kolpe pa so zasedli položaje bataljoni belokranjskega odreda. Ob pol devetih zvečer je imela oficirska šola na položaju v Vinomeru, zadaj za Vranešičevo zidanico tudi svoj top s ciljem za streljanje proti Drašičem in Vidošičem. Pri topu so bili gojenci oficirske šole iz Metlike s svojim inštruktorjem Janezom Dularjem. Večjih borb prvi dan ni bilo. Na ozkem sektorju med Drašiči in Vidošiči je bilo slišati prvi večer le manjše puškarjenje. Nemci so začeli šele koncentrirati svoje bande zadaj nad Vidošiči in Drašiči. Del sovražnikovih enot je krenil levo proti Kašti, druge pa proti Drašičem. Skoraj istočasno so potegnili sovražno artilerijo nad Vivodino. (Neko vzpetino nad vasjo.) Njihov cilj je bil zasesti Drašiče in ostale višinske točke. Pod Stupar jevo zidanico, na ovinku, kakih dvesto metrov od Drašič, je imelo zasedo šestnajst Čerkezov, ki so čuvali cesto.

V noči od ponedeljka na torek je bila obveščena tudi XV. divizija in hrvaške edinice, da se takoj vrnejo nazaj. Že ob sedmi uri zjutraj so šle edinice skozi Metliko zasedat položaje.

Takoj po vrnitvi je prevzel komando obrambe štab XV. divizije in tako razporedil edinice pripravljen z vsemi silami braniti Belo krajino in Metliko. Gubčeva brigada je bila okrog Slamne vasi, Cankarjeva brigada pa je v torek zasedla položaje na prvih stelnikih od Vinomerja pod Drašiči do Zelebeja oziroma Kolpce. Desno stran položajev so zasedle slovenske edinice, levo stran položajev od Kašta do Ostrca pa so zasedle hrvaške edinice.

V torek, 11. julija 1944, se je začela ofenziva z večjim pritiskom sovražnika. Posebno hude borbe so bile med 15. in 16. uro popoldne na celotni liniji. Štab XV. divizije je bil tedaj pri Prusu (na Hribu)

Predstavniki Glavnega štaba NOV in POJ Hrvaške in Slovenije na tribuni ob paradi bratskih brigad v Metliki (9. julija 1944)

v Metliki. Naše edinice so medtem že zavzele nekatere višinske točke od Kašte navzdol. Sovražnik je pritiskal vsako jutro že ob štirih in potem so borbe trajale po nekaj ur. Zatišje je bilo med 1. uro po polnoči do štirih zjutraj.

Ob 15. uri popoldne so telefonisti demontirali telefonsko centralo, ki je bila v hiši Marije Vrvišcar na Cancenbergu — sedaj Breg revolucije. Bili so pripravljeni na umik. Ta telefonska centrala je povezovala vse edinice na položajih. Naša artilerija, ki je bila razmeščena severozahodno ven iz mesta, je imela šest težkih topov in štiri lahke. Na splošno je artilerija lahko obdelovala teren v razdalji 40 km od Radatovičev do Kolpe.

Cilj sovražnikove artilerije je bil Sv. Rok in Cancenberg v Metliki. Naše artilerije pa ni moglo izslediti niti nemško izvidniško letalo, ki je v sredo in četrtek preletavalo nad Metliko in našimi položaji. Pri obstreljevanju z našimi topovi je en zadetek zadel v polno ravno ko so bili Čerkezi pri kotlu. Naše edinice so potiskale Nemce nazaj, ti pa so spet pritiskali naprej, do Slamne vasi, gozda Borihe, v Rosalnice in v stelnike v okolici.

Nemške edinice so od torka, to je 11. julija pa do 16. julija zjutraj uporabljale največ lahke minomete, ravno tako naši bataljoni obrambe. V času od srede do sobote so bili opaženi v presledku nekaj ur oklopni avtomobili in nekaj konjenikov v smeri Ozalj—Netretiči—Jurovski brod. Razen v soboto, ko so oddali nekaj strellov od Bujarce proti Božakovem, drugih sovražnikovih edinic na hrvaški strani ni bilo opaziti. Največje borbe so bile v sredo popoldne, v četrtek, petek in soboto dopoldne. Položaji naših in sovražnikovih enot so se menjali skoro vsako uro. Sovražniki so prišli celo do Curii.

V soboto so avioni — nemške štuke — obletavali in bombardirali položaje v smeri severovzhodno — stelnike pod Drašiči. Vendar tedaj niso naredili posebne škode. Zadrževali so se slabe pol ure, potem pa so odleteli na svoje izhodiščne točke Brežice—Zagreb.

V soboto, dne 15. julija 1944, pred večerom, je dobila artilerija nalog, da se pomakne iz okolice Metlike proti Krvavčjem vrhu. Ostale edinice so zasedle položaje v okolici Metlike—Veselico—Curile—Malo Lešče in Sekuliče v Zumberku. Isti dan, to je v soboto, je tudi veliko število civilistov zapustilo Metliko. Odšli so na Krvavčji vrh, proti Semiču, Črnomlju, Dragomlji vasi, Brezovi rebri, Osojniku in Vinjemu vrhu. Isti dan, proti večeru, so se umaknili tudi politični delavci in funkcionarji. Predhodno je bilo treba spraviti na varno arhiv, pisalne stroje in drugo.

Obrambna linija 16. julija 1944 — V nedeljo od 4. do 5. ure zjutraj je dal štab obrambe vsem edinicam nalog, da se potegnjejo na položaje 1 in pol km od Metlike. Pripravi naj se močna obramba za slučaj jurišev proti smeri Črnomelj. Obrambni položaji so potekali izmed Primostka in Križevske vasi, ob robu metliških stelnikov—Strmec—Grabrovec, Malo Lešče in Radatoviči. Artilerija pa je bila nameščena izza Krvavčjega vrha in Črešnjevca.

Predhodnica Nemcev je bila na Veselici nad Metliko med 3. in 9. uro. Opazovali so teren in položaje naše vojske. Nato so oddali nekaj rafalov in ko so ugotovili, da ni odziva od strani partizanskih edinic, so se konjeniki-kozaki s kamuflažo bližali mestu in tako v strogi pripravljenosti prišli v Metliko. Prišli so do pokopališča, do križišča ceste Semič—Novo mesto—Metlika in do železniške postaje.

Na sektorju Grabrovec—Radatoviči niso imeli sovražniki svojih položajev. Kmalu po prihodu sovražnika v mesto je prišlo 18 nemških letal, ki so obkrožila mesto in večji sektor okrog mesta. Medtem pa je nemški komandant izstrelil raketo in zapiskal na piščalko: Letala so zapikirala nad Metliko, obletela položaje naše vojske, potem pa izpustila bombe nad Sušico, kjer pa le-te niso naredile škode. Vojaki nemških edinic so v mestu začeli s požigi, Čerkezi in kozaki so ropali, kradli in posiljevali. V Metliki so bili le eno uro in pol, a

so povzročili ogromno škodo. Ker pa so slutili, da so jih naše edinice obkolele, so se umaknile s silno naglico, za seboj pa pustili pogorišča in izropane domove.

Slovensko-hrvaške partizanske bolnišnice, ki so bile v naseljih na pobočju Gorjancev, so začeli evakuirati v noči od srede na četrtek. Šli so preko Radatovičev na Osojnik—Črešnjevec, od tam pa v Krupo in Vinji vrh. Težke ranjence so vozili s konji in voli, lažji ranjenci pa so hodili. Prevoze so organizirali s civilisti terenski delavci. Ranjence so ves čas ofenzive spremljali zdravniki in bolničarke. Vsaka vas je nudila ranjencem hrano in okrepčila. Zene so po vaseh skrbele zanje kakor za svoje lastne otroke. Izdan je bil nalog, da se ranjence odda na varno v notranjost zaradi pogostih premikov vojaških edinic.

V borbah v času napada sovražnikovih edinic na Belo krajino so sodelovale tudi edinice vojnega področja Bele krajine. Edinice XV. brigade so se v času borb nahajale na položajih v Suhi krajini. Med borci je bilo veliko število Belokranjcev, ki so bili vsi zelo navdušeni in na zelo visoki stopnji borbene morale. Želeli so samo to, da bi šla njihova brigada na položaje okrog Metlike. Ker so poleg vdora iz Hrvaške istočasno prodirale nemške in belogradistične vojaške formacije iz smeri Novega mesta, Kočevja in drugih postojank, so bile partizanske edinice razporejene na sledečih položajih:

Oficirska šola, belokranjski odred, šola OZNE, edinice belokranjskega vojnega področja, edinice XV. divizije, hrvaške brigade, žumberački odred in ostali so bili na sektorju od Kolpe, preko Zumberka do Gorjancev. Od Gorjancev proti Kočevju so bile edinice VIII. brigade in Kočevski odred. Dalje proti Suhi krajini in v sami Suhi krajini pa XV. brigada.

Slovenski in hrvaški borci, ki so že dalj časa vodili borbe in bili noč in dan na položajih, so bili močno izmučeni in utrujeni. Sovražnik je našel medtem šibko točko okrog Radoviče in Kordičev ter izvršil močan pritisk, tako da so morale naše edinice odstopiti in vdrl v Metliko, vendar za zelo kratek čas. Partizanske edinice so se pregrupirale, sovražnik se je zbal, ko je ugotovil nakano naše komande, da mu bodo za hrbtom odrezali pot. Zato je tudi sledil nagel umik iz Metlike in Bele krajine sploh. Naše edinice pa so vso nemško-ustaško in čerkezko bando gonile do Čučkove drage na Hrvaškem.

Pri obrambi Metlike je padlo na desetine dobrih in preizkušenih borcev, med njimi tudi Vane Groznik, komisar Gubčeve brigade. Težko ranjenega komandanta belokranjskega odreda Rudija Malesiča-Čarugo so Nemci odpeljali v taborišče.

Oficirska šola je zadržala prve sovražnikove napade, pozneje pa je bila na povelje načelnika Glavnega štaba Slovenije Dušana Kvedra-Tomaža potegnjena v rezervo. V teh borbah je šola izgubila Marjana Ilovarja iz zaščitne čete, Karla Šušteršiča, gojenca pehotnega tečaja, ranjenih pa je bilo enajst gojencev in inštruktorjev, med njimi tudi inštruktor pehotnega tečaja Jože Švigelj. Več izgub je utrpela Cankarjeva brigada kakor tudi ostale edinice. Padel je tudi kurir komande mesta Metlike Ivan Nemanič iz Metlike.

Iz poročila 11. bataljona Slovensko narodnoosvobodilne brigade Ivan Cankar z dne 17. VII. je razvidno v kakem razpoloženju so naši borci vodili borbe proti sovražniku:

Dne 11. VII. 1944 smo imeli borbe s sovražnikom, ki je vdiral proti Metliki. Ob 15. uri je začel sovražnik vdirati na naše položaje iz vasi Curile. Naši so odprli ogenj, tako da je sovražnik v paničnem begu zapustil položaje in se umaknil v vas Rosalnice. Tam je držal položaje in nas obstreljeval s težkim minometom. Kmalu za tem je poizkusil napraviti izpad in prodril do ceste Drašiči—Metlika. Tudi od tam smo ga odbili. Patrole, ki so se kretale okoli položajev, so ugotovile, da se je sovražnik povlekel iz vasi Rosalnice. Žrtev ta dan nismo imeli. Dne 12. VII. 1944 je sovražnik obstreljeval naše položaje s težkim minometom. Z dvema četama smo čistili teren in pri tem ujeli enega Čerkeza, ki je ležal v hlevu pijan še od prejšnjega dne. Tam smo dobili eno mauser puško.

Dne 13. VII. 1944 je sovražna zaseda, ki je bila na robu gozda Drašiči—Metlika, napadla dve naši patroli. S celim bataljonom smo napadli zasedo, ki je takoj pobegnila v Drašiče.

V noči od 14. na 15. VII. 1944 smo napadli sovražno postojanko Drašiči. Naš bataljon je napadel z južne strani, izmed 1. in IV. bataljona belokranjskega odreda. Cete so se približale na 70 metrov od bunkerja in tam odprle na sovražnika silovit ogenj. Sovražnik je odgovoril s še močnejšim na naše položaje in jih obsipaval z lahkim in težkim minometom. Pri tej akciji smo imeli enega ranjenca. Napad je ponehal ob 4. uri zjutraj, ko se je bataljon povlekel na svoje stare položaje.

Akcije so imele namen sovražnika pri vsakem koraku odbijati in ga uničevati, ter mu preprečiti nadaljnje prodiranje. Moštvo se je dobro zadržalo na položajih. Morala borcev v bojih pri Metliki je bila na višku, ker so borci videli vse zločinstvo in nesramnost sovražnika. Borili so se z divjo zagrizenostjo, da bi sovražnika čimprej uničili. Pripadniki sovražnikovih edinic so pa izkazovali svojo moč in borbenost v pijanosti, drugače so se pa obnašali zelo strahopetno.

Celotna obramba v bojih pri Metliki je potekala popolnoma načrtno in smo sovražnika zadrževali in ga tolkli šest dni. Ob premoči

Cete Karlovškega odreda v paradi (Metlika 9. julija 1944)

smo se morali umakniti in sovražnik je prodrł do Metlike, a jo je po poldrugi uri ropanja in požiganja moral naglo zapustiti. Originalen prepis poročila sta podpisala polit komisar in operativni oficir poročnik štaba 11. bataljona V. SNOVBIC.

Po izjavah očitvidcev se je Nemcem in njihovim vazalom zelo mudilo iz Metlike. Po umiku sovražnika iz Metlike je prvi prispel v mesto komandant XV. divizije Kočevar Franc-Ciril, takoj za njim sta prišla Navratil Rudi iz Metlike in Ivec Ivan-Jovič, obveščevalec, ravno tako iz Metlike. Po drugi strani pa je prišel v mesto politični delavec in organizator Nemanič Žan.

Pri umiku so Nemci vzeli s seboj nekaj starejših Metličanov, ki so morali nositi municijo, to so bili: Stepanič Anton, Rueh Ivan, Koželj Jernej, Guštin Anton, Pugelj Viko in drugi. Pozneje so jih vlačili po zaporih na Hrvaškem, nazadnje pa so jih izpustili domov.

Drugi dan, po končani ofenzivi, to je 17. VII., so se vsi begunci vrnili nazaj v Metliko. V sredo zvečer je bil v Prosvetnem domu v Metliki miting vseh borcev in civilistov. Zastopnik armade za izrekel zahvalo ljudstvu Bele krajine, še posebej organizaciji SKOJ v Me-

tliki in Rosalnicah, mladini, ženam in prebivalstvu Metlike. V hudih bojih sta bili partizanska vojska in ljudstvo eno, ki je skrbelo, da vojska ne bo lačna. Vse dneve bojev za Metliko je mesto vzdrževalo in oskrbovalo Cankarjevo brigado in belokranjski odred. Ostale brigade in odredi pa so imeli na skrbi druge vasi in naselja. Vodstvo narodnoosvobodilnega odbora v Metliki, rajonska vodstva političnih organizacij OF, KP, SKOJ in Okrajni izvršni odbor v Metliki, vsi so imeli nalogo, da je preskrba in vse ostalo potekalo v najlepšem redu. Zene iz Metlike so večkrat pod točo krogel nosile hrano na položaje oziroma na njihovo zbirno mesto za posamezne vojaške edinice. Vsak dan posebej so se dogovorile med seboj, kaj bodo sku-hale. Medtem so tekmovale, katera bo skuhalo bolje in okusneje. Borci Cankarjeve brigade in belokranjskega odreda še dolgo potem niso mogli pozabiti Metlike. Tako, kakor smo se hranili takrat, se nismo še nikoli. Prav gotovo, da je tudi ta velika skrb in pripravlje-nost civilnega prebivalstva mnogo doprinesla, da je bila morala borcev na tako visokem nivoju.

Po veličastni zmagi, po hudi in večdnevni bitki z ustaši, Nemci in Čerkezi, po zmagi slovensko-hrvaških brigad v obrambi Metlike in s tem vse Bele krajine, se je ljudstvo skupaj z borci veselilo ve-ličastne zmage in dalo borcem vse, kar je po svojih močeh premoglo.

Kordunaški brigadi so priredili v Metliki, Gradacu in Črnomlju prisrčen sprejem. Za ta sprejem in izkazano ljubezen belokranjskega ljudstva do bratskih hrvaških brigad, se je po odhodu iz Bele kra-jine Štab IV. korpusa zahvalil z naslednjim pismom:

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNOOSVODILNE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Št. Sl. dne 19. VII. 1944

Okrožnemu odboru OF, Bela krajina

Po odhodu iz lepe Bele krajine Vas pozdravljamo v imenu borcev in komandantov edinic IV. korpusa, ki so vodile borbe na sektorju Zumberak—Bela krajina.

Prosimo Vas, da poveste slovenskemu narodu Bele krajine, da se bomo vedno spominjali bratskega sprejema v Gradacu, Metliki in Črnom-lju. Občutili smo veliko ljubezen solvenskega naroda do hrvaškega in srbskega naroda. Pozdravite nam meščane v Črnomlju, ki so nam pripra-vili mnogo lepih ur.

Obljubljamo Vam, da bomo v bodočih borbah še huje tolkli sovražnika in tako pomagali našim narodom, da pridejo čimprej do svoje svobode.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Politkomisar: Veco

ROPANJE IN DIVJANJE KVISLINGOV

Napad hitlerjevskih podivjanih tolp je imel namen izropati Belo krajino, ki je bila tedaj osvobojeno ozemlje, uničiti žetev ter požgati in uničiti vse, česar ne bi mogli odpeljati s seboj. Podivjane in poživinjene tolpe so hotele zrušiti v prah in pepel vse belokranjske vasi, izropati vse, kar je bilo količkaj vredno in navprek moriti nedolžne ljudi. Grozodejstva, ki so jih ti podivjanci počenjali, so strašna in ne najdejo primere v zgodovini kulturnih narodov. Ropali, klali, posiljevali in požigali so vsevprek, lotevali se žensk od najmlajših do najstarejših in jim grozili z usmrtitvijo v slučaju odpora. Znašali so se nad vsemi ljudmi, pretepali so moške in ženske, nikogar niso vprašali kakšnega prepričanja je ali sodeluje z OF ali ne. Vdiral so nasilno v hiše, vinske hrame in kleti, ropali in odnašali vse, kar jim je prišlo pod roke in imelo le količkaj vrednosti. Niso prizanašali niti cerkvam niti cerkvenim predmetom, katere so celo oskrunili. Ljudem so iz žepov in iz obleke ropali denar, jim snemali iz rok prstane in ročne ure, pobirali zlatnino, srebrnino, ure, verižice in druge vrednosti. Po domovih pa so ropali mast, suho meso, slanino zrnje in drugi živež, kokoši, živino, prašiče, vozove, obleko, perilo, jedilno orodje, šivalne stroje, britve, brivske aparate in celo drobnarije, kakor glavnike, ogledalca, krtače in podobno. Vse, prav vse jim je prišlo prav. Da so to bili čisto navadna roparska tolpa pa dokazuje tudi dejstvo, da so ti podivjanci imeli izredno dober čut za iskanje skritih predmetov. Na neverjetno izvežban način so znali sami poiskati skrivališča shranjenih dragocenosti (denarja, zlatnine) in skrivališča obleke in živeža. Naropano blago so nalagali deloma na že za to pripravljene vozove, deloma pa so vozove in vprežno živino odvzeli vaščanom in vse naropano blago odpeljali s seboj, pri čemer so prisilili še vaščane, da so jim pomagali voziti. Istočasno z ropanjem so požigali hiše, gospodarska poslopja ter vinske kleti. V kleti so nasilno vdiral, vino deloma odpeljali, popili ali pa spuščali po tleh. Nastopali so na povsem brutalen in roparski način in grozili venomer z orožjem.

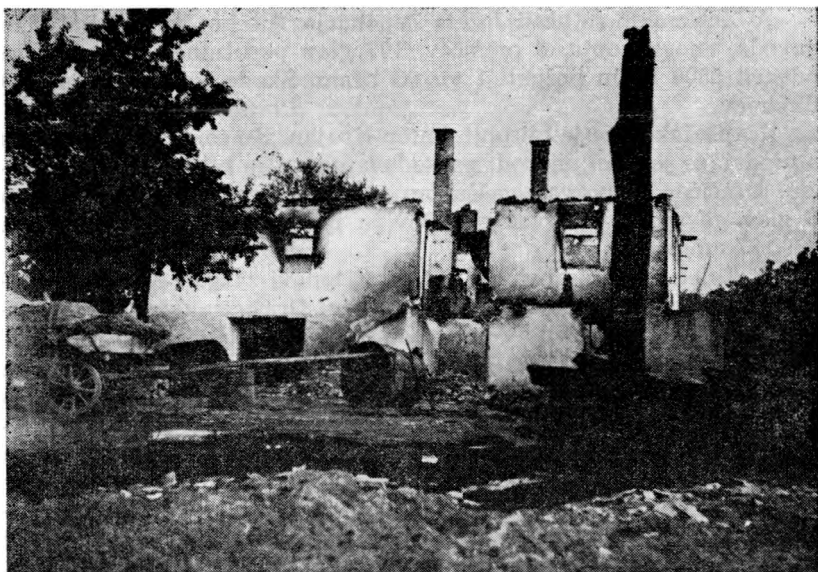
Vsepovsod, kjer so se kretale te roparske tolpe, so ostale za njimi le požgane vasi, izropane domačije, razmesarjena trupla pre-

bivalstva ter solze in gnev posiljenih žena in deklet. Njihov vpad je imel pravi značaj pohoda roparskih tolpe, ki nimajo nikakega vojaškega cilja, ampak jim je cilj le uničevanje osvobojenega ozemlja. Ta »nemška« vojska je bila v Metliki uro in pol, pa ni v tem času izvedla prav nobene vojaške akcije, ampak samo ropala, posiljevala in požigala. Prebivalstvo, kolikor ga je ostalo doma, se je na lastne oči prepričalo, kakšni so nameni te roparske drhali na naših tleh in občutilo njihove živalske nagone.

Medtem ko je ob pogledu na vsa razdejanja človeku zastala kri v žilah se je vsakdo vprašal: To naj bi bil novi red v Evropi? Ti naj bi bili nosilci tega reda, sodrga, tolpa banditov in skrunilcev.

Pri vseh grozodejstvih so se posebno odlikovali tudi nemški hlapci — bratje naših švabobrancev, donski in kubanski kozaki — belogardisti. Nemci so jih namenoma uporabljali za teroriziranje civilnega prebivalstva, ker so računali na lahkovernost našega ljudstva, da bi v njihovih očeh spravili sovjetske narode v slabo luč, da bi na ta način vzbudili med ljudstvom gnev in sovraštvo do Sovjetske zveze, ki je s svojo neprekosljivo Rdečo armado rušila in uničevala fašističnega okupatorja. Pod zastavo kljukastega križa je nemška vojska zbrala v svojih vrstah vso drhal Evrope, da je v uniformi nemškega vojaka stregla svojim roparskim in živalskim nagonom. Pod tako zastavo so šli ustaši, slovenski domobranci, Čerkezi, Gruzinci in drugi, ki so jih nemški vazali zbrali v ujetniških taboriščih, ter jih v nemških uniformah pošiljali morit in ropat po Evropi. In te sramotne nemške metode in roparski pohodi naj se strinjajo z njihovimi uradnimi izjavami, da so Nemci branilci evropske in krščanske kulture? V kak nesmisel je zabredla njihova toliko podarjena rasistična ideologija, v trenutku, ko je poslala nad naš narod, ki je po njihovem mnenju manjvredna rasa, Azijate, ki so prav tako po njihovem mnenju manjvredna rasa. Njihova sramotna dejanja govore, da je bil nemški vdor v Belo krajino in Zumberak med 10. in 17. julijem 1944 le navaden roparski pohod tolovajske tolpe. Po teh njihovih dejanjih jih je narod temeljito spoznal.

Iz zapisnikov, ki jih je sestavila posebna komisija na krajih samih grozodejstev, je bilo razvidno, kaj so počenjale tolpe z ljudmi in njihovim imetjem. V Metliki so roparske tolpe ubile Voglar Martina, Hozjan Mileno, Janžekovič Terezijo, Vrvišar Ano. Dve ženski pa sta bili huje ranjeni, od katerih je ona umrla, prav tako druga nekoliko pozneje. Požganih je bilo 33 stanovanjskih hiš ter 141 gospodarskih poslopij (skednjevi, podovi, hlevovi, svinjakovi, šupi, kozolci, kleti in zidanice). S poslopji vred je 40 družinam pogorelo prav vse. Nasilno so roparske tolpe odvzele raznim osobam 312.626 lir, 140 ORM in 3000 kun. Odpeljali so 6 glav goveje živine, zgorelo je 8 glav

Ostale so požgane in uničene domačije po odhodu sovražnikovih edinic (Metlika 1944)

živine ter 16 prašičev, 4 prašiči pa so bili pogrešani. Istočasno s požiganjem so tolpe izropale večino hiš v Metliki. Škoda je znašala v tedanji vrednosti približno 15 milijonov dinarjev.

V Drašičih sta bila ubita posestnika Anton Bajuk in Janez Simonič, težko sta bili ranjeni dve osebi, dva moška pa sta bila odpeljana, od katerih se je vrnil nazaj samo eden. Odpeljali so 43 glav goveje živine, 6 konjev, 47 prašičev, 12 ovac, 727 glav perutnine, 159 domačih zajcev, 12 panjev čebel, 18 vozov ter ogromne količine vina iz vinskih hramov. Nasilno od odvzeli vaščanom 158.425 lir in 3000 kun.

V Drašičih so nasilno vdrl v podružnično cerkev sv. Petra, cerkev onesnažili in izropali, na štiri kose so razbili mašni kelih in v njem mešali milo za britje. Iz cerkve so odnesli različni pribor, prte, plašče, zagrinjala itd. Škode je bilo skupaj za 5.200.000 dinarjev.

V Krmačini so ubili posestnika Martina Žuglja, požgali so tri vinske hrame in nasilno odvzeli ljudem 3000 lir, s seboj so odpeljali 8 glav goveje živine, 14 prašičev, 1 ovco, 95 glav perutnine. Škoda je znašala 335.646 dinarjev.

V Vidošičih so ranili 9-letnega dečka, s seboj odpeljali 2 prašiča in 30 glav perutnine. Cerkev sv. Ane na Vidošičih so poškodovali in izropali. Vsa škoda je bila ocenjena 274.675 dinarjev.

V Železnikih so ubili Jožeta Zepoharja. S seboj so odpeljali eno govedo, enega konja, 6 prašičev, 107 glav perutnine, vaščanom so odvzeli 5500 lir in požgali 1 vinski hram. Škode je bilo za 360.779 dinarjev.

Na Božakovem je bil ubit Anton Kozjan. Ko so obstreljevali vas s topovi, se je vnel en pod, poškodovanih pa je bilo 7 stavb. V bližini Drašičev so požgali vaščanom 4 vinske hrame, odpeljali pa so 6 glav goveje živine, več prašičev in perutnine. Škode je bilo za 679.157 dinarjev.

V Zelebeju so z obstreljevanjem s topovi zažgali en pod in poškodovali eno hišo. Vaščanom so v bližini Drašičev zažgali dva vinska hrama. Škode je bilo v vrednosti 272.754 dinarjev.

V Radovičih so ubili dva brata Mužarjeva, 18-letnega Antona in 16-letnega Martina, prvega so ustrelili, drugega pa zaklali. Ko so ju potem domači dali na mrtvaški oder, so Nemci njihovo hišo zažgali in sta v njej oba ubita brata zgorela. S seboj so odpeljali Martina Logarja, predsednika krajevnega NOO. Mine so ubile dve ženski. Nemci so požgali dve stanovanjski hiši, 7 gospodarskih poslopij, dve zidanici in nasilno odvzeli vaščanom 3500 lir. Odpeljali so 10 prašičev in veliko perutnine. Škode je bilo za 691.940 dinarjev.

V Rosalnicah so požgali 3 gospodarska poslopja in 7 vinskih hramov v bližini Drašičev. Odpeljali so 3 glave goveje živine, 7 prašičev in 77 glav perutnine. Škode je bilo za 858.874- dinarjev.

V Čurilih so zažgali eno hišo in 9 gospodarskih poslopij. Škode je bilo za 773.750 dinarjev.

V Svržakih so ustrelili 69-letnega kmeta Martina Simoniča, njegovo ženo Marijo pa je neki ustaš ranil s strelom skozi obe ličnici. Požgali so 6 hiš, 25 gospodarskih poslopij ter nasilno odvzeli 450 lir.

V Radoviči sta bila ubita Marko Režek iz Krašnjega vrha in Marko Režek iz Radoviče, eden je bil zaklan, drugi pa ustreljen. Odpeljali so več prašičev in perutnine.

V Slamni vasi so požgali eno gospodarsko poslopje in en vinski hram. Škode je bilo za 266.340 dinarjev.

V Boldražu so požgali 1 pod, odpeljali dve kozi in enega prašiča. Škode je bilo za 189.195 dinarjev.

V vseh navedenih krajih so Nemci pobili 12 ljudi, dve ženski pa so ubile mine. Ranjenih je bilo 7 ljudi. Požganih hiš je bilo 52, gospodarskih poslopij 214, vinskih hramov pa 70. Odpeljali so 67 glav goveje živine, 86 prašičev, nad 1006 glav perutnine, 6 konj, 13 ovac, 2 kozi, 159 zajcev, zgorelo pa je 8 glav goveje živine in 16 prašičev. Poleg tega so nemške tolpe nasilno odvzele ljudem 494.501 liro, 140 RM in 6000 kun. Izropali so veliko količino vina, masti, žitaric in drugih živil. Skupna škoda je tedaj znašala okrog 25.000.000 predvoj-

nih dinarjev. V središču Metlike je bil popolnoma požgan zdravstveni dom, več hiš in dva trgovska lokala. Vsa poslopja so pa nemški vojaki namenoma požgali. Ogenj je obžgal tudi vse drevje v okolici ter veliko ostalih poslopij.

Ob vstopu v mesto po cesti iz Drašič je bilo na levi in desni strani ceste mnogo pogorišč. Ta pogorišča so se vlekla vse do gostilne Kopinič in se nadaljevale v smeri do Sokolskega doma. Na pogoriščih je bila ožgana stanovanjska oprema, uničeni šivalni stroji, razbita kuhinjska posoda, ogorki sena in slame, sprazena pšenica in koruza. Izven mesta je bilo požganih več pristav, gospodarskih poslopij in kozolcev.

Požigalci so imeli s seboj v posebnih ročnih brizgalnicah neko gorljivo snov in pa zažigalne fosforne ploščice, ki so jih metali tudi iz avionov. Vojaki so sami izjavljali prebivalstvu, da bodo Metliko do tal požgali, le dejstvo, da so zaradi pritiska partizanov morali Metliko tako hitro zapustiti, je rešilo, da svoje namere niso izvršili. V mestu samem je bilo izvršenih tudi nekaj posilstev, vendar podrobnosti ni bilo mogoče izvedeti, ker so se žrtve sramovale.

V Metliki so ustrelili delavca Martina Voglarja, ki so ga po vsej verjetnosti najprej živega zažgali, in ko je bežal iz gorečega senika pa ustrelili. Ustrelili so učiteljico Mileno Hozjan, mater dveh otrok, ki je bila v tretjem mesecu nosečnosti. To se je zgodilo 16. VII. 1944 ob 10. uri dopoldne. V hišo so omenjenega dne prišli nemški vojaki. Ze prej pa so hišo obkolili in postavili straže. Medtem je prišla s ceste Milena Hozjan, na rokah je nosila 1 leto starega sinčka, za roko pa je vodila 2-letno hčerko Marijo. Ko je vstopila v stanovanje, je šlo za njo večje število vojakov, Nemcev in kozakov z naperjenimi brzostrelkami, ki so trdili, češ da so v hiši partizani. Navzoči stanovalci hiše so to zanikali in ravno tako Hozjanova, ki je celo šla po stopnicah, da pokaže stanovanje. Takoj za njo so šli v njeno stanovanje vojaki. Trenutek za tem je bilo iz stanovanja slišati krik Hozjanove in istočasno rafal iz brzostrelke. Takoj nato je prišel iz stanovanja vojak z brzostrelko in izstrelil proti vratom še tri strele. Za njim sta prišla še dva vojaka in vodila s seboj oba otroka. Tedaj so vsi prisotni vedeli, da so mater otrok ubili. Vsi stanovalci hiše so se stiskali v kuhinji in se še dolgo potem niso upali ven. Vojaki pa so prihajali in odhajali, ropali po vseh stanovanjih, posebno pa v Hozjanovem. V kuhinji sta bila skoraj stalno po en nemški in en čerkezki oficir. Stanovalci hiše so jih vprašali, zakaj so Hozjanovo ubili pa je nemški oficir odgovoril, da so jo ubili iz jeze, ker so partizani ubili enega kozaškega oficirja.

Šele ko so Nemci odšli so se upali civilisti vstopiti v stanovanje Hozjanove. Našli so jo mrtvo in že mrzlo, ležečo na hrbtu, z rokami

potegnjenimi nazaj in z dlanjo leve roke navzgor, s prekrizanimi nogami in glavo obrnjeno na levo lice. Oblečena je bila kakor po navadi. Pod njenim truplom pa je bilo videti lužo krvi. Ugotovljeno je bilo, da je dobila tri strele v hrbet, štiri strele pa v križ nad kolki.

Martin Simonič, posestnik iz Svržakov, je stal na domačem pragu, ko so Nemci zažigali pod. Nemci so Simoniča prijeli in zahtevali od njega, naj jim pokaže, kje je v Metliki občina, komanda mesta in župnišče. Simonič je šel pred njimi, ker pa zaradi hitrosti ni hodil dovolj hitro, so ga vojaki pretepali in končno na Zvirkovem vrhu nad Metliko ustrelili. Dobil je en strel, potem pa so ga še na tleh ležečega prebadali z noži. Njegovo ženo Marijo pa so ustrelili skozi lice, ker jih je prosila, naj ne zažgejo hiše. Če ne bi izmaknila glave, bi jo gotovo zadeli v glavo. Katarino Žugelj so tako težko obstrelili v nogo, da ji je obvisela samo na nitkah žil in mož ji je moral nogo odrezati. Šele potem so jo brez noge odpeljali na zdravljenje v bolnišnico. Tem grozodejstvom bi ne bilo ne konca ne kraja, če ne bi morali Nemci pred vedno večjo silo partizanov naglo umakniti se iz naših krajev.

ZAKLJUČEK

V skoraj dveh povojnih desetletjih se je podoba Bele krajine popolnoma spremenila. Iz zaostale agrarno pasivne pokrajine je nastala nova in gospodarsko napredna deželica. Obnovljene so porušene in požgane vasi, zgrajene važne komunikacije, mostovi, železnice, ceste itd. Zgrajeni so gospodarski objekti, ki jih prej ni bilo. Podani so najlepši pogoji za nadaljnji razvoj 'industrije. Tovarne »BETI«, obrat predilnica Novoteks II, Metlika, Lesna industrija Suhor in Komet v Metliki zaposlujejo skupaj 1200 ljudi. V Črnomlju pa BELSAD, BELT, rudnik Kanižarica, opekarna Kanižarica, obrat ISKRE Semič, obrat BETI-Belokranjka, LIČ, zaposlujejo že 3200 ljudi.

Podane so sicer osnove gospodarskega razvoja, vendar je to premalo. Del mladine še vedno odhaja, ker domača industrija še ni toliko razvita, da bi vse zaposlila. Z druge strani pa ima mladina v večjih mestih tudi več možnosti za šolanje in izbiro poklica.

Bela krajina ima tudi lepe možnosti za razvoj turizma. Zaradi svoje strateške in ekonomske vloge med NOB in v daljni preteklosti hrani mnogo zgodovinskih znamenitosti. Poleg muzeja v Metliki ima še skoro vsak kraj kakšno posebnost.

Znane so tudi prirodne znamenitosti Bele krajine. Topla Kolpa pri Metliki in Vinici, kjer je tudi kamp z gostiščem in prenočišči nudi prijeten oddih. Za marsikoga pa bodo privlačne planinske kočice oziroma gostišča na Mirni gori ter pri Gospodični in Miklavžu na Gorjancih in lov v gorjanskih gozdovih oziroma ribolov v Kolpi. Zgrajena sta tudi dva nova hotela v Črnomlju in v Metliki ter obnovljeno gostišče na Veselici v Metliki in na Vinomerju, kjer so tudi prenočišča.

Splošna težnja za naprednim in sodobnim kmetovanjem poraja vsakodnevne različne probleme. Posebno je aktualno vprašanje bivših borcev, zlasti kmetov.

Doseženi gospodarski napredek v povojni dobi, katerega nosilec in iniciator so bili ravno bivši borci in udeleženci NOB, pa daje novih pobud, predvsem mladi generaciji za nadaljnji gospodarski, politični in kulturni razvoj Bele krajine.

Gradivo zbrala in pripravila iz dokumentarnega gradiva
in ostalih virov

Komisija za zgodovinsko spomeniško dejavnost
pri Združenju borcev NOV občine Metlika

Agrotehnika

EXPORT-IMPORT, LJUBLJANA, Titova 19

s podružnicami v Celju in Mariboru ter predstavništvom v Beogradu oskrbuje poljedelstvo in industrijo primarne predelave poljedelskih pridelkov s poljedelsko mehanizacijo in opremo, umetnimi gnojivi in sredstvi za zaščito rastlin ter rezervnimi deli za vse vrste poljedelske mehanizacije. — Strokovna služba »Agrotehnik« daje strokovne nasvete in opravlja servise vse opreme katero dobavlja AGROTEHNIKA

Centromerkur

LJUBLJANA

IMPORT-EXPORT, LJUBLJANA, Trubarjeva 3

nudi cenjenim potrošnikom v svoji veleblagovnici moško in žensko perilo in pletenine, moške in ženske zapeljive ure svetovno znanih znamk, zlato, bižuterijo, sukanec, pozamentarijo, damske torbice ter vso usnjeno galanterijo.

V svoji drogerijski prodajalni pa nudi cenjenim strankam bogato izbiro vsega parfumerijskega in kozmetičnega blaga

Jugotekstil

IMPEX

LJUBLJANA, Titova 3/VI

Telefon 23-942

IMPORT

EXPORT

Vam nudi bombaž, stanično vlakno, rayon, volna in ostale tekstilne surovine, tekstilni proizvodi in končni proizvodi

Bombažne, volnene, stanične, jutine, lanene in konopljene tkanine, konfekcija, trikotaža, preproge in ostali proizvodi tekstilne industrije

KO-MET

METLIKA

»KO-MET« konfekcija Metlika se priporoča vsem
odjemalcem s kvalitetnimi in raznovrstnimi ne-
držki, stezniki in damskimi bluzami

Najprej perilo »KOMET« in potem obleko!

NOVOTEKS

NOVO MESTO

Izdeluje najkvalitetnejše kamgarne za moške obleke in ženske kostime

Čestita vsem borcem NOB k njihovem prazniku
Dan borca 4. julij in dnevu vstaje slovenskega
ljudstva 22. junij

NOVOTEKS NOVO MESTO

NOVOTEKS obrat II Metlika

Se priporočamo!

Slovenija sadje

LJUBLJANA

Kolektiv »Slovenija sadje Ljubljana« se s hvalježnostjo spominja žrtev, ki so padle za svetle ideale naših dni in čestita borcem in aktivistom Bele Krajine ob priliki njihovega praznika.

»SLOVENIJA-SADJE«

LJUBLJANA

Miklošičeva 10

Predstavništva in skladišča:

Maribor, Volčja draga, Kanal, Beograd, Skopje
Hladilnici: Bohova pri Mariboru, Zalog pri
Ljubljani

METKA

mehanična tkalnica

C E L J E , Ipavčeva 22

Proizvaja najkvalitetnejše bombažne tkanine za posteljnino, v vseh širinah in v bogatem sortimentu, popeline in srajce, ženske obleke kepre itd.
Zaščitni znak »METKA« Vam jamči za kvaliteto

Splošno trgovsko podjetje

„Patračnik“

ČRNOMELJ

nudi cenjenim strankam vse vrste potrošnih artiklov
v svojih poslovalnicah v Črnomlju, Semiču, Vinici,
Dragatušu, Črmošnjicah, Štrekljencu, Kanižarici in
Rožnem dolu pri Semiču

Vsemu delovnemu ljudstvu čestitamo praznik

»Dan borca 4. julij«

Se priporočamo!

Veletrgovina

mercator

LJUBLJANA

Poslovna enota METLIKA s prodajalnami

čestita k »Dnevu borca« 4. juliju vsem borcem in aktivistom NOB za jubilejni praznik in se toplo priporoča za nakup v svojih poslovalnicah!

**Lesno predelovalno
podjetje Suhor**

čestita vsem udeležencem NOB k jubilejnemu prazniku »Dan borca«

UPRAVA LEPIŠ

Žična

TOVARNA ŽICNIH IZLEKOV

C L J E , Ipavčeva ulica 20

Poštni predal 44 - telefon h. c. 21-43

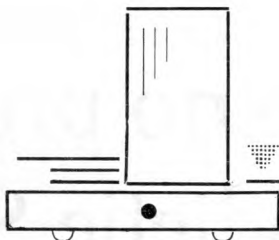
telegram: Žična Celje

Kvalitetno izdeluje:

žično platno in pletivo; navadna in specialna sita,
kovinsko pohištvo, transportne trake, šlarafija
vložki, epeda vložki, pohištvene vzmeti

Čestitamo belokranjskemu ljudstvu od 20-letnici
velikih zmag

*Lesno
industrijski
kombinota
Savinja*

CELJE

Ob 20. obletnici velikih borb čestita vsem borcem
k njihovu uspehu
Se priporoča!

UPRAVA

A E R O

Vam nudi kvalitetne izdelke:
karbon in indigo papir, vrvice za pisalne stroje,
črnilo in nalična peresa, akvarelne, tempera in
oljnate barve
Čestitamo Dan borca 4. julij borcem NOV
in aktivistom!

METALNA

MARIBOR
SPECIALNA TOVARNA
TEŽKA INVESTICIJSKA OPREMA

I z d e l u j e :

hidromehansko opremo
dvigalne in transportne naprave
visoke gradnje
razne specialne konstrukcije
stroje za zaščito rastlin
mostove

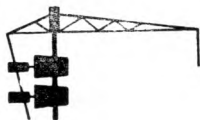
Tovarna konstrukcij, strojnih naprav,
poljedelskih strojev in livarna
čestita vsem borcem NOV za 4. julij!

Tovarna umetnih brusov

MARIBOR

Kvalitetno izdelujemo umetne bruse vseh vrst
in se našim odjemalcem priporočamo
Vsem borcem NOV in njihovim sodelavcem
čestitamo ob prazniku vstaje slovenskega ljudstva
KOLEKTIV

METALNA

Tovarna konstrukcij, strojnih naprav,
poljedelskih strojev in livarna

MARIBOR

Čestita belokrajnskemu ljudstvu ob jubilejnem
prazniku zmag in mu želi v izgradnji socializma
veliko uspeha

TUB MARIBOR

Tovarna tehtnic

CELJE

Specialna tvornica za izdelavo vsakovrstnih vag

Čestitamo k dnevu borca in dnevu vstaje za 4.
in 22. julij

Tkanina - Galanterija

CELJE

z veleblagovnico »Ljudski magazin«
Trgovsko podjetje za tekstil in galanterijo

Telefon: h. c. 31-36 (uprava 31-35)
galanterija 31-38 — Ljud. mag. 30-91

Hvalinčetehna

CELJE

IMPORT-EXPORT

Mariborska cesta 17

Veletrgovina s tehnično železnino in kovinskim
blagom

Čestitamo vsemu delovnemu ljudstvu za praznik
Dan vstaje 22. julij

CELJE

Izvažamo 60 let v 45 prekomorskih dežel
Vodeči proizvajalec in izvoznik

emajlirane posode
pokositrene posode
pocinkane posode
higiensko tehničnih predmetov
jeklenih kotlov

jeklenk za butan — propan plin

Posebno priporočamo naše nove izdelke:

ECONOM LONEC, ALU-pekač, SOKOVNIK,
DUAL, ABC, TRIUMF in POMIVALNO OMA-

RICO

Tovarna
emajlirane
posode

VELETRGOVINA, LJUBLJANA, BEŽIGRAD 6

»ASTRA« specializirano trgovsko podjetje z usnjem, gumo, plastičnimi masami, čevljskimi, sedlarskimi in tapetniškimi potrebščinami ter orodjem, tehničnim tekstilom, zaščitnimi sredstvi in galanterijo — vas postreže iz svojih sortiranih zalog vedno po najnižjih konkurenčnih cenah.

Rudniki, tovarne, obrtna podjetja, trgovska podjetja, transportna podjetja, mlinška podjetja, gradilišča in ustanove, prepričajte se o solidni postrežbi in najnižjih cenah veletrgovine »ASTRA«.

Vsa naročila: osebna, pismena ali preko naših potnikov izvršujemo solidno in hitro. Pri naročilih tehničnega materiala vas postrežemo tudi s strokovnimi nasveti

IMV

industrija motornih vozil

NOVO MESTO

Za »Dan borca« čestitamo vsem bivšim borcem in aktivistom NOB in jim želimo obilo uspeha v nadaljnji graditvi socializma v naši lepi domovini

PETROL

Trgovsko podjetje

LJUBLJANA, Vošnjakova 2

Bančna zveza NB Ljubljana

št. 600-11-1-358

Prodaja nafte in naftnih derivatov

„BETI“

**BELOKRANJSKA
TRIKOTAŽNA
INDUSTRIJA
METLIKA**

VAM NUDI

NAJKVALITETNEJŠE PROIZVODE

VESH VRST TRIKOTAŽNIH IZDELKOV

Ob jubilejnem prazniku 4. julij »Dan borca«
čestita vsem udeležencem NOB in njihovim
sodelavcem

Se priporočamo!

BETI — METLIKA

„BEGRAD“

BELOKRANJSKO GRADBENO PODJETJE

ČRNOMELJ

Izvaja vsa gradbena in obrtniška dela

Belokranjskemu ljudstvu čestita k jubilejnemu prazniku zmag ob 20. obletnici velikih borb za osvobojeno ozemlje

Lekarna Metlika

Vsem borcem in aktivistom NOB čestitamo za praznik »Dan borca«

UPRAVA

Semenarna

LJUBLJANA, Gosposvetska c. 5

Semenarski kombinat

nudi v svojih poslovnih enotah Ljubljana, Maribor, Celje ter v predstavništvih Zagreb, Beograd kvalitetno semensko blago ter vse vrste cvetlic in gomoljev

Čestitamo vsem borcem in aktivistom »Dan borca«
4. julij

Saturnus

LJUBLJANA-MOSTE

Kovinsko predelovalna industrija embalaža — avtooprema

Proizvaja: raznovrstno pločevinasto embalažo za prehransko, kemično in farmacevtsko industrijo iz črne, bele in alu- pločevine

Artikle za široko potrošnjo: kuhinjske škatle, pladnje, igrače, razpršilce itd. — Dele za avtomobile in bicikle: žaromete vseh vrst in svetilke, zgoščevalke, avtoogledala, zvonce in zgoščevalke za bicikle — elektroaparate

LJUBLJANA, Bethovnova ulica 11

Telefon 23-931

Slovenija les izvaža v inozemstvo vse svoje proizvode širom sveta

Slovenijales prodaja svoje izdelke vsej trgovski mreži širom Jugoslavije

Slovenijales ima v notranjosti države svoje poslovalnice in predstavništva v Ljubljani, Celju, Beogradu, Zagrebu, Novem Sadu, Skopju

Vsemu delovnemu ljudstvu čestitamo k prazniku vstaje 22. julij

TAM

tovarna avtomobilov Maribor

proizvaja kvalitetno

VSE VRSTE AVTOMOBILOV, TOVORNIH,
SPECIALNIH IN AVTOBUSOV
SE PRIPOROČA!

K dnevu borca čestita vsem borcem NOV
in aktivistom

Cinkarna

Celje

**Proizvaja za potrebe kmetijstva najbolj znano
in najbolj uporabljano fosforno gnojilo**

S Ü P E R F O S F A T

Superfosfat je uporaben za vse kmetijske rastline na vseh zemljah, razen na zelo kislih. Te je treba predhodno apniti.

Kmetovalci okoristite se s prednostmi, ki jih dosežete z uporabo »Superfosfata«.

CINKARNA — CELJE

Čestitamo vsem udeležencem NOB za Dan bore»

TOVARNA OPTIČNIH IN STEKLOPIHAŠKIH
IZDELKOV

LJUBLJANA — METELKOVA 15

OPTIKA — STEKLOPIHAŠTVO — NEON

Se priporoča!

Mesarija in pekarija **Metlika**

vam nudi svoje prvovrstne izdelke in vse vsem
potrošnikom priporoča!

Vsemu delovnemu ljudstvu čestitamo za praznik
22. julij

Uprava

INDUSTRIJA POHIŠTVA

KAMNIK

Telefon: 83-204, 83-205

Telegrami: STOL, Kamnik

Proizvaja v serijski proizvodnji stole, fotelje,
gugalnike iz upognjenega in neupognjenega lesa
(bukovega) po načrtih, slikah, vzorcih domačih in
inozemskih strokovnjakov

več vrst miz moderne oblike v kombinaciji les-
železo po načrtih s ploščami brez ali z ultrapasom
svojega razvojnega biroja

sodobno pisarniško pohištvo v kombinaciji les-
železo po načrtih svojega razvojnega biroja, fo-
telje za opremo kino in drugih dvoran ob mon-
taži z lastno montažno skupino

Izvoz v 16 tujih držav sveta opravlja z lastno ko-
mercialno organizacijo

Maloprodajo vrši v svoji tovarni

Ob pomembnem jubileju Vam želimo mnogo
uspehov in Vam čestitamo Dan borca

Hotelsko gostinsko podjetje

METLIKA

s poslovalnicami

HOTEL BELA KRAJINA, Metlika

Gostišče KRIŽAN, Gradac

Gostišče VESELICA, Metlika

Gostišče GERBEC, Metlika

Odlična domača kuhinja in pijače
Iz gostišča na VESELICI očarljiv razgled po
mestu Metlika in okolici
Se priporočamo!

Splošna plovba

P I R A N

vzdržuje z modernimi tovorno-potniškimi ladjami
redno linijo za Južno Ameriko in Zahodno Afriko,
ter nudi ladijske prevoze po vsem svetu z mo-
dernimi tovornimi ladjami

Splošna plovba Piran

Farmis - obrat Krka

Svoje izdelke priporoča obrat FARMIS — farma-
cevsko kemijski kombinat Slovenije, Ljubljana —
obrat KRKA, tovarna zdravil Novo mesto.

Čestitamo vsem udeležencem NOB za Dan borca

mercator

Vam v prodajalnah svojih poslovnih enot nudi
vsakovrstno kvalitetno blago
Se priporočamo

Veletrgovina

Čestitamo belokranjskemu ljudstvu in mu želimo
obilo uspehov ob jubilejnem prazniku »Dan
borca«

mercator

Gozdno gospodarstvo Novo mesto

Lepe pozdrave pošilja borcem in junaškemu belokranjskemu ljudstvu za Dan borca Gozdno gospodarstvo Novo mesto z gozdnimi obrati: Novo mesto, Straža, Poljane, Črmošnjice, Črnomelj, enoto za urejanje gozdov

Metlika, Trebnje, gradbenim obratom, skladišči in

ELEKTRO RADIO

MILAN PRETNAR c. BE-87 METLIKA

Kvalitetno popravlja vse električne aparate, stroje, radio aparate in izvršuje hišne elektro instalacije.

Cene solidne — se priporočam

Mariborska tekstilna tovarna

s svojimi obrati Melje, Tabor, Merinka, Ruše in Ljutomer, čestita belokranjskemu ljudstvu za »Dan borca«

Kvalitetna izdelava vseh vrst tekstala

„IGO“

INDUSTRIJA GOSTINSKE OPREME

LJUBLJANA

Izdeluje vso opremo za gostinske obrate in samostrežne restavracije

Samostrežne linije, hlajene točilne pulte, električne, plinske kalorične in kombinirane štedilnike — slaščičarske peči, kotle za kuhanje hrane, tople in nevtralne mize, prekucne ponve, stroje za rezanje kosti itd.

Po želji vam nudi izdelavo kompletnih načrtov od projekta do montaže

Združena kemična industrija

DOMAŽALE

Za potrebe industrije in široke potrošnje proizvajamo in priporočamo:

svinčene okside, svinčeno belilo, temeljne barve in kite, oljnate barve in emajle za notranji in zunanji premaz, emajle DOM, LUMALIN, TESE-ROL, PIRATOL, nitro lake in emajle za les in kovino, premaze za avto industrijo, dvokomponentne lake za les in kovino, kazeinske in kolodijske barve za usnje, HELIOPOL in HELIOPLAST, karbamidno lepilo, za les (urefor), EMULTEKS-vezivno sredstvo, škrobe, dekstrine in britsko gumo, dekstrinska lepila.

Prvovrstna kakovost! — Solidna postrežba!

Ob praznovanju dneva borcev, čestitamo vsem borcem NOB.

"Etol"

tovarna esenc in eteričnih olj

C E L J E

Čestita vsem borcem NOB in aktivistom k jubilejnemu prazniku borca
Se priporočamo!

ETOL

KMETIJSKA ZADRUGA METLIKA

s poslovnima enotama Gradec in Suhor ter kmetijskim posestvom Metlika-Log.

Oskrbuje svoje člane in kmetovalce z umetnimi gnojili, sredstvi za varstvo rastlin, z dodatnimi krmili, gradbenim in reprodukcijskim materialom

Čestita k dnevu borca!

KZ — METLIKA

TOMOS MOPED KOLIBRI

Za šport in razvedrilo,
za službo in izlet

Tovarna motornih vozil

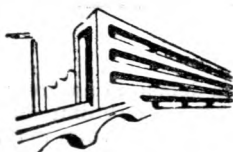
K O P E R

čestita vsem delovnim ljudem za praznik vstaje
slovenskega ljudstva!

Industrija obutve

NOVO MESTO

priporoča svoje izdelke:
vse vrste rudarskih in gozdarskih čevljev za teh-
nično zaščito, šivane gojzerje, kakor tudi ostale
svoje izdelke
Se priporočamo!

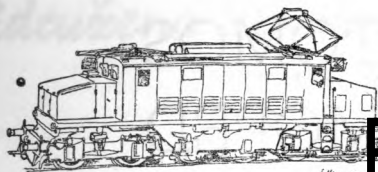

Tovarna Zlatorog Maribor

vam nudi prvovrstne proizvode, kateri so znani
pri nas in v svetu

Se priporočamo!

Našim potrošnikom čestitamo k Dnevu vstaje
slovenskega ljudstva 22. julij

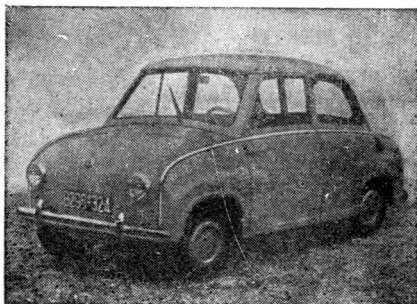
TOVARNA ŽELEZNIŠKIH VOZIL

Boris Kidrič

MARIBOR

Izdeluje, obnavlja in popravlja vsa železniška motorna vozila ter raznovrstne potniške, specialne in tovarne vozove, kakor tudi karoserije in notranjo opremo za avtobuse in tovarne avtomobile. Obnavlja in popravlja tudi parne lokomotive in parne kotle, ter vrši usluge s kvalitetnim varjenjem.
Se priporoča!

Slovenija avto

uvozno in trgovsko podjetje

LJUBLJANA, Prešernova 10

UVOZ, IZVOZ — trgovina na debelo in na drobno z motornimi vozili vseh vrst, rezervnimi deli, avto moto gumami, splošnim in električnim materialom, bicikli, ter gradbenimi stroji domače proizvodnje